

Krejčí, Pavel

Sborník o současné bulharské a slovenské lexikografii

Opera Slavica. 2012, vol. 22, iss. 2, pp. 50-52

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/125572>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ve speciálních kontextech a při stupňování se však užívá *низкий*: *сначала отвозят туристов на более низкую гору...* Takové předměty, jako *стул, стол, трава* mohou být označeny jako *высокие*, ale protějškem v tomto případě bude adjektivum *низкий*. Český systém je konstruován v daném případě jen jako dvojjmenný, a proto jednodušší. U předmětů se zanedbatelným vertikálním rozměrem je v češtině běžný třeba *высокий koberec*, ale v ruštině běžně *ковер с высоким ворсом*. Ale i v češtině tam, kde nelze klasifikovat vicesložkovou strukturu, není *высоké lino, sklo*, ale *silné lino, sklo* atd. Spojitelnost s adjektivy zpětně vypovídá i o zařazení předmětových substantiv v sémantickém poli konceptu „kontejneru-nádoby“. Centrum pole obsazuje vlastně nevelký počet substantiv označujících nádoby v nejužším slova smyslu.

Zajímavá je i kapitola *Антропocентризм и отázky концептуализации „контейнеру-надыбы“* (s. 181–220), která si všímá výkladu funkce a významu jazykového výrazu pomocí mentálních procesů, jež jsou skryty za jejich jazykovými reflexemi. Lidské smyslové orgány podle autora „tvoří vstupní bránu pro transformační procesy metaforizace“ (hlavně zrak). Kapitola obsahuje velké množství netriviálního jazykového materiálu. V některých případech je jeho souvislost s konceptem „kontejneru-nádoby“ na první pohled méně zřejmá, tím více však dá vyniknout faktu, že sledovaný koncept je jedním z nejuniverzálnějších.¹

Monografii J. Korostenského, jejíž dostupnost vzhledem k tiráži 150 kusů bude zřejmě problematická, lze doporučit zájmu odborné veřejnosti i studentů, a to nejen rusistům. Dává relativně podrobně nahlédnout do problematiky kognitivní lingvistiky a může být cenným zdrojem informací např. pro doktorandy.

Zdeňka Trösterová

Sborník o současné bulharské a slovenské lexikografii

Bulharská a slovenská lexikografie v zjednotenej Európe / Българската и словашката лексикография в обединена Европа. Mgr. Mária Košková, CSc., prof. Marija Čoroleeva, DrSc. (editoři a redaktori). Slavistický ústav Jána Stanislava SAV / Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН, ИК Знак ‘94, Bratislava – Veliko Tărnovo, 2009, 245 s.

Dvouletý společný projekt Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV a Ústavu bulharského jazyka prof. Ljubomira Andrejčina BAV (2007–2008), který byl ze slovenské strany finančně podpořen grantem Agentúry na podporu výskumu a vývoja (SK-BUL-018-06) a z bulharské fondem „Научни изследвания“ při Ministerstvu školství a vědy BR (Bt-Sk-104/07), vyústil v roce 2009 vydáním společného sborníku textů z konference konané v květnu 2008 v Bratislavě. Název sborníku je totožný s pojmenováním celého projektu. Konference, a tedy i sborník, byly věnovány památce významné bulharské lexikografky a frazeoložky **prof. Vesj Kjuvlievové-Mišajkovové**, která dva měsíce před termínem

¹ Autor se problematikou v širším pojetí dále zabývá, srov. stať Korostenski, J., Mizin, K., *Markery srovnávací frazeologie: kognitivnost*, Opera Slavica XXI, 4, 2011, s. 11–21.

konference ve věku nedožitých 76 let opustila tento svět. Jazyky příspěvků (slovenština a bulharština) jsou přirozeně dané povahou projektu.

Po oboujazyčné předmluvě, v níž se mj. uvádí, že se jedná o vůbec první lexikograficky zaměřenou konferenci slovenských a bulharských jazykovědců, připomíná **Mária Košková** několika upřímnými slovy osobnost Vesy Kjuvlievové-Mišajkovové, plody její odborné činnosti a v neposlední řadě její místo v rovině slovensko-bulharských styků (zesnulá působila v Bratislavě v letech 1974–1976 jako lektorka bulharštiny a její vřelý vztah k Bratislavě a Slovensku jí zůstal až do konce života).

První čtyři odborné příspěvky zkoumají z různých hledisek teoretické přístupy k lexikografii: **Marija Čoroleevová** (*Класификация на речниците /въз основа на българските лексикографски трудове/*) se zabývá klasifikací a typologizací slovníků, **Dezider Kollár** (*Čo v sebe skrýva pojem „všeobecný dvojjazyčný prekladový slovník“*) rozkrývá složitost zdánlivě jednoduchého pojmenování a mj. zdůrazňuje, že kvalitní a lingvisticky zodpovědný dvojjazyčný slovník by neměl mít charakter „kešťařských“ praktických jazykových pomůcek dávných obchodníků. **Marija Lilovová** (*Компютрите, речниците и лексикографите*) ve svém příspěvku řeší vztah počítačů, slovníků a lexikografů a **Maja Božilovová** (*Лексикографската дефиниция – като мит и митология*) se zamýšlí nad možnou interpretací lexikografické definice za použití pojmů mýtus (jednotka poznání o různé formální délce a nestejně sémantické hloubce) a mytologie (metajazykový popis mýtu, věda o mýtu). Svým charakterem k této skupině příspěvků náleží i úvaha **Márie Koškové** nad problematikou vytváření dvojjazyčných slovníků (*Bulharsko-slovenské lexikologicko-lexikografické paralely*). S příspěvky vycházejícími z řešení konkrétních lexikografických projektů vystoupili **Marián Vizdal s Nikolajem Nikolovem** (*Projekt vydania prvého bulharsko-slovenského archeologického slovníka*), **Albena Rangelovová** (*Slovníkový výstup projektu LINT – Language in Tourism*) a **Diana Blagoevová se Sijou Kolkovskou a Vaninou Sumrovovou** (*LexyScan – софтуерно средство за работа с електронен корпус за лексикографски цели*). O novém typu překladového slovníku, jehož podstatou jsou společná a podobná slova, čímž má blízko ke slovníkům homonym a paronym, referovala sama jeho autorka **Stefana Kaldieová-Zacharievová** (*Нов мун румънско-български речник*). Zaměření na dílčí lingvistické oblasti (fonetika a fonologie, slovtvorba, morfosyntax, sémantická prozódie, lexikální sémantika, sémantická transformace, mezijazyková homonymie) s ohledem na lexikografickou praxi jsou patrné v příspěvcích **Miloslavy Sokolové, Alexandry Jarošové a Martiny Ivanové** (*Diftongizácia vokálnych skupín ie, ia a lexikografická prax*), **Miloslavy Sokolové** tentokrát samostatně (*Lexémy so sufixmi -ár/-iar, -árň/-iarň a lexikografická prax*), **Lenky Majchrákové** (*Slovesá s predponou npe- v bulharčine a problémy ich spracovania v bulharsko-slovenskom slovníku*), **Cveteliny Georgievové** (*Функционална и семантична характеристика на препозитивния именен формант экс- с оглед на лексикографското му представяне в българския език*), **Vaniny Sumrovové** (*Интерпретация на взаимните глаголи в българския език*), **Diany Blagoevové a Siji Kolkovské** (*Семантична прозодия на някои групи каузативни глаголи в българския език /корпусно базирано изследване/*), **Ľubice Balázové** (*O deminutívnej lexike v Slovníku súčasného slovenského jazyka*), **Márie Šimkové** (*Spracovanie malých slovných druhov v Slovníku súčasného slovenského jazyka*), **Nadeždy Kostovové** (*Глаголи за речево общуване в българския език*), **Sabiny Pavlovové** (*„Цветът“ на эмоцията в двуезичен речник*) a **Tatiany Grigorjanové** (*Medzijazyková homonymia v slovanských jazykoch z pohľadu lexikografie*). Na lexikografické

zpracování pozdravů se soustředila **Lilija Krumovová-Cvetkovová** (*Поздравите като част от българския речев етикет и лексикографското им представяне*), podíl přejatých slov ve dvojazyčných odborných překladových slovnících analyzovala **Tatiana Grigorjanová** (*Podiel prevzatých slov v dvojazyčnom odbornom prekladovom slovníku /na materiáli Slovensko-ruského právnicko-ekonomického slovníka/*). Různé formy exkurze do dějin slovenské lexikografie a slovenštiny vůbec „zorganizovali“ **Vincent Blanár** (*Kapitola z dejín dvojazyčnej lexikografie na Slovensku*) a **Milan Majtán** (*Historický slovník slovenského jazyka*).

24 výše uvedených odborných příspěvků je zcela jistě dostatečný materiál pro uvedení do problematiky tvorby slovníků, ať už výkladových nebo vícejazyčných, a slovensko-bulharský sborník poslouží velmi dobře i bohemistům a odborníkům-lingvistům z jiných slavistických či balkanistických oborů.

Pavel Krejčí

Sipko, J.: Teoretické a sociálno-komunikačné východiská lingvokulturológie. Prešov: FF PU, 2011. 320 s.

„Koniec XX. a začiatok XXI. storočia priniesol do vedeckých filologických hľadani viditeľné zmeny, v rámci ktorých sa jazyk skúma v tesnom prepojení s konkrétnou etnokultúrou, pričom sa považuje za jej priamu a najdôležitejšiu súčasť“ (s. 16). Týmito slovami začína Jozef Sipko svoju najnovšiu publikáciu *Teoretické a sociálno-komunikačné východiská lingvokulturológie*. Tento slovenský jazykovedec, ktorý v súčasnosti pôsobí na akademickej pôde Inštitútu rusistiky, ukrajinistiky a slavistiky FF PU v Prešove, sa v priebehu svojej vedeckej činnosti vyprofiloval ako odborník na otázky lingvokulturológie, predovšetkým na jazykovo-kultúrne špecifiká ruského národa v komparácii so slovenským jazykovým a kultúrnym priestorom. Daná monografia predstavuje vyvrcholenie jeho dlhoročného vedeckého bádania na poli lingvokulturológie (*Inostrannyje etnokulturnyje elementy v ruskoj publicistike* (1995), *Interpretacija ruskoj publicističeskogo teksta v slovackoj auditorii* (1995), *Etnokulturnyje i istoričeskije rusko-slovackije analogii* (1997) *Russkije lingvokulturny v slovackom jazyke* (2000), *Teksty s povyšenoj etnokulturnoj konnotacijej* (2002), *Etnopsycholingvistické predpoklady rusko-slovenských a slovensko-ruských porovnávaní* (2003) a i.), v ktorej sumarizuje svoje doterajšie zistenia v rámci tohto odboru na materiáli súčasného jazyka masmédií. Publikácia vznikla v rámci Lingvokulturológického a prekladateľsko-tlmočnického Centra excelentnosti na FF PU v Prešove.

Autor vychádza zo súčasných teoretických zdrojov, najmä z oblasti ruskej lingvistiky, ktoré prezentovali poprední jazykovedci v tejto oblasti (N. F. Aleferenko, N. D. Aruťunova, L. N. Gumil'ov, A. T. Chorolenko, V. V. Krasnych, V. M. Lejčik a i.). Hlavným cieľom autora je sprístupniť základné poznatky zo súčasného lingvokulturológického výskumu odbornej verejnosti, ako aj začínajúcim filológom, ktorí sa zameriavajú práve na túto lingvistickú oblasť. Do centra pozornosti sa dostáva objektivizácia poznatkov o človeku prostredníctvom analýzy jeho jazykovej komunikácie. Publikácia pozostáva zo 16 kapitol, no aj vzhľadom na vyššie uvedené ciele ju možno rozdeliť na teoretickú (najmä prvé kapitoly práce, v ktorých autor vymedzuje a ozrejmjuje základné pojmy lingvokultu-